infojegyzet

ORSZÁGGYŰLÉS HIVATALA
KÖZGYŰJTEMÉNYI ÉS KÖZMŰVELŐDÉSI IGAZGATÓSÁG
KÉPVISELŐI INFORMÁCIÓS SZOLGÁLAT

2019/30.
2019. július 5.

ÉLELMISZEREK, BOROK, SZESZES ITALOK OLTALMA

- **Az agrártárca 2014-ben célul tűzte ki, hogy minél több magyar élelmiszer és ital legyen földrajzilag eredetvédett, ezáltal megfelelő minőségben jelenhessen meg a belső és külső piacokon egyaránt.**
- **1992 óta létezik az élelmiszerek, mezőgazdasági termékek európai uniós oltalma.**
- **Az oltalom birtokában a termelők jogosultak feltüntetni termékükön az Európai Unió egységes "Oltalom alatt álló eredetmegjelölés", illetve az "Oltalom alatt álló földrajzi jelzés" védjegyét.**
- **Az oltalommal védett termék a fogyasztó számára minőségi garanciát jelent, a termelők számára pedig a nagyobb kereslet reményével kecsegtet.**
- **2019 júniusában 15 magyar élelmiszer, mezőgazdasági termék, 36 magyar borfajta, valamint ötféle magyar pálinka állt uniós oltalom alatt.**
- **Az európai uniós oltalom megszerzésére irányuló eljárás nemzeti és uniós szakaszból áll.**

Az Infojegyzet áttekinti az élelmiszerek, borok és szeszes italok eredet-megjelöléseire, földrajzi jelzéseire vonatkozó oltalom szintjeit és típusait, majd bemutatja, milyen eljárás során szerezhető valamely termékre európai uniós oltalom. A különböző termékfajták oltalom iránti eljárásának nemzeti szakasza ma még eltérő, a közeljövőben azonban egységes szabályozás várható ezen a téren.

A 19. században élt híres ír drámaíró, író Oscar Wilde állítólag egyszer viccesen megjegyezte, hogy a franciák annyira kedvelik italaikat és sajtjaikat, hogy városokat, területeket neveztek el róluk, s példaként sorolta is Champagne-t, Cognac-ot, Bordeaux-t, Roquefort-t. A valóság természetesen az, hogy a városok, vidékek váltak híressé magas minőségű és egyedi jellegű pezsgőjük, konyakjuk, boruk vagy sajtjuk után. Hasonló magyar példaként említhetjük Tokajt vagy Gyulát, előbbit az aszúbora, utóbbit a kolbásza miatt.

Fontos az ilyen, egyedi terméket előállító területeknek, hogy a piacon kivívott rangjukat, megbecsültségüket megőrizzék, a hamisításokkal szemben ugyanakkor védelmet élvezzenek – e célra szolgál a földrajzi árujelzők oltalma.

A FÖLDRAJZI ÁRUJELZŐK OLTALMÁNAK TÍPUSAI ÉS SZINTJEI

Egy termék földrajzi árujelzője maga az elnevezése, amely tartalmazza, hol termesztették, állították elő (például makói hagyma, pozsonyi kifli, pármai sonka). Ezt, a földrajzi helyet is tartalmazó elnevezést oltalom alá lehet helyeztetni nemzeti, európai uniós és nemzetközi szinten is. Az oltalom birtokában csak a terméket előállító egyén vagy közösség használhatja a termék nevét. Ha ezt más tenné, ellene jogi úton fel lehet lépni.

A **nemzeti szintű oltalom** megszerzésének szabályait egy 1997-ben alkotott törvény szabályozza (1997. évi XI. törvény), az **uniós szintű oltalom** esetében pedig külön rendelet született

- a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek (1151/2012/EU);
- a szőlészeti és borászati termékek (1308/2013/EU);
- a szeszes italok (110/2008/EK); végezetül
- az ízesített borászati termékek – ide tartozik például a vermut, a palackozott fröccs (251/2014/EU) – oltalmáról.

Míg e két szint egymást kiegészítve alkot rendszert, **nemzetközi** szinten a 2015-ben felülvizsgált ún. Lisszaboni Megállapodás garantálja az azt aláíró 28 ország területére kiterjedő oltalmat (közülük csak 12 ország

európai). Folyamatban van azonban az Európai Unió csatlakozása is ehhez a nemzetközi egyezményhez, így a három rendszer a jövőben egy egységet fog alkotni.

Mezőgazdasági termékek és élelmiszerek

A mezőgazdasági termékek és élelmiszerek esetében csak átmeneti jelleggel kerülhetnek nemzeti oltalom alá a termékek akkor, amikor az uniós oltalmi eljárás nemzeti szakasza már lezajlott, ám az uniós szakasza még folyamatban van.

A termékcsoportra háromfajta uniós oltalom nyerhető el:

- az **eredet-megjelölés oltalma** (OEM): ebben az esetben a termék előállításának összes lépése (termelés, feldolgozás, előállítás) az elnevezésben meghatározott földrajzi területen történik;
- a **földrajzi jelző oltalma** (OFJ): ebben az esetben elegendő, ha az előállítás valamelyik lépése az adott földrajzi területen történik;
- a **hagyományos különleges termékek** (HKT): ezeknél a termékeknél nem számít, hol állították elő, sokkal inkább az előállítás módja, illetve a termék összetétele olyan különleges, amely oltalmat érdemel.

Az Európai Bizottság DOOR adatbázisa naprakészen tartalmazza mindhárom kategóriában az uniós oltalommal védett mezőgazdasági termékeket és élelmiszereket csakúgy, mint azokat a termékeket, amelyeknek az oltalmi eljárása még folyamatban van.

Az adatbázis alapján 2019 júniusában 1448 mezőgazdasági termék, illetve élelmiszer élvez uniós oltalmat, 243 esetben pedig zajlik még az eljárás. **15 magyar termék** áll uniós oltalom alatt, közülük hat az OEM kategóriájába tartozik (kalocsai és szegedi fűszerpaprika-őrlemény, alföldi kamillavirágzat, makói hagyma, hajdúsági torma, szegedi szalámi), nyolc az OFJ kategóriájába (makói petrezselyemgyökér, szentesi paprika, szőregi rózsató, magyar szürkemarha hús, gönci kajszibarack, csabai és gyulai kolbász, budapesti téliszalámi), míg a tepertős pogácsa, mint HKT szerepel a listán. 15 magyar termék (például az újfehértói meggy, az akasztói szikiponty, az őrségi tökmagolaj) esetében még tart az eljárás, ezek tehát egyelőre átmeneti nemzeti oltalom alatt állnak.

Borok

A szőlészeti és borászati termékek esetében szintén csak átmeneti jelleggel állhat fenn nemzeti oltalom, míg a termék el nem nyeri az uniós oltalmat. Az előző kategóriához hasonlóan a borok esetében is megkülönböztetik az OEM és az OFJ típusú oltalmat, hozzájuk harmadikként a **hagyományos kifejezések oltalma** társul.

Az oltalom alá vett hagyományos kifejezések közé olyan megnevezések tartoznak, amelyek a bor előállítására, érlelési eljárására, minőségére, színére, származási helyének jellegére, netán a történetéhez kapcsolódó eseményre utalnak.

Az Európai Bizottság az oltalom alá vett borok és hagyományos kifejezések nyilvántartására működteti az E-Ambrosia adatbázist, mely 2019 júniusában 1604 oltalom alá vett borfajtát tartalmaz, melyek közül **36 magyar borfajta** (például a Debrői Hárslevelű, a Tokaji, a Szekszárdi). A legtöbb oltalom alá vett borfajtával Olaszország (524 féle) és Franciaország (435 féle) rendelkezik.

371 borászattal kapcsolatos hagyományos kifejezés kapott eddig oltalmat, melyek közül 14 származik Magyarországról (például a "Szamorodni", a "Siller", a "Tájbor" kifejezések).

Szeszes italok

Két jelentős különbség a mezőgazdasági termékekkel, élelmiszerekkel és a borokkal szemben, hogy a szeszes italok esetében csak az OFJ szerezhető meg, ugyanakkor létezhet az uniós oltalom mellett a nemzeti oltalom is.

Az Európai Bizottság E-Spirit-Drinks adatbázisa a szeszes italok 19 kategóriáját különbözteti meg, például a rumokat, whiskyket, gyümölcspárlatokat, vodkákat. 2019 júniusában 249 féle oltalom alatt álló szeszesitalt tartalmaz a nyilvántartás, további 24 termék esetében pedig folyik még az eljárás. A szeszes ita-

lok terén is Franciaország és Olaszország rendelkezik a legtöbb oltalommal védett termékkel, előbbi 53, utóbbi 37 terméket jegyez.

Magyarország ötféle pálinkával szerepel az adatbázisban (békési és szatmári szilvapálinkák, gönci és kecskeméti barackpálinkák, szabolcsi almapálinka), de oltalom alá került általában maga a pálinka és a törkölypálinka elnevezés is. További nyolc magyar pálinkafajta esetében még tart az engedélyezési eljárás.

Ízesített borászati termékek

Az ízesített borászati termékek a legfiatalabb kategóriát jelentik a földrajzi árujelzők európai uniós oltalma terén. Ezen termékek esetében is csak OFJ létezik, s az uniós oltalom mellett létezik a nemzeti oltalom is. Eddig mindössze öt termék (forralt borok, vermutok) került oltalom alá.

AZ OLTALOM IRÁNTI ELJÁRÁS

Az oltalmat mindig egy meghatározott földrajzi területen működő **termelői közösség** kapja, annak elnyerése sokszor évekig tartó hosszú folyamat eredménye. Az eljárás két szakaszra oszlik: nemzeti és uniós szakaszra.

Az eljárás nemzeti szakasza

Első lépésben egy részletes **termékleírást** kell készíteni, amely:

- tartalmazza az oltalommal védeni kívánt elnevezést,
- lehatárolja és térképen ábrázolja az oltalommal védeni kívánt földrajzi területet,
- számba veszi a termék egyedi sajátosságait,
- ismerteti a termék előállításának módját.

Mivel a termelői közösség maga fogalmazza meg a termékleírást, lehetősége van megszabni, melyek a termék előállításának különleges szabályai.

Az eljárás megindítását Magyarországon az agrárminisztertől kell kérni, aki a kérelmet továbbítja a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalához (SZNTH). Ez a hivatal csak azt vizsgálja, hogy a kérelem megfelel-e a jogszabályi előírásoknak. A kérelem szakmai meglapozottságát szakértő testületek véleményezik: mezőgazdasági termékek, élelmiszerek, szeszes italok esetében a Magyar Eredetvédelmi Tanács, borok és ízesített borászati termékek esetében a Bor Eredetvédelmi Tanács, mint a miniszter véleményező, javaslattevő testületei.

Ezután a miniszter közzéteszi a termékleírást a tárca hivatalos közlönyében, illetve a honlapján, módot adva ezzel arra, hogy ellene két hónapon belül bárki **kifogással** éljen. Ha érkezik kifogás, az oltalom kérelmezőjét nyilatkozattételre hívják fel, s egyeztetés kezdődik a kifogás benyújtójával, illetve a szakértő testülettel.

Akadálya lehet egyébként az oltalom elnyerésének, ha olyan termékelnevezésre igénylik, amely már unió szerte általánosan elterjedt termékmegnevezéssé vált. Példa erre az ementáli sajt, a bécsi szelet, a frankfurti virsli, a bolognai szósz vagy a kaukázusi kefir.

Ha az eljárás nemzeti szakasza végén a miniszter jóváhagyó határozatot hoz, ez megjelenik a tárca közlönyében és szeszes italok, valamint az ízesített borászati termékek esetében jogerőssé válik a **nemzeti oltalom.** A mezőgazdasági termékek, élelmiszerek, borok esetében ugyanakkor **átmeneti nemzeti oltalom** keletkezik, mely az eljárás uniós szakaszának lezárulásáig tart.

Az eljárás uniós szakasza

A miniszter támogató határozata birtokában benyújtható a termékleírást is tartalmazó kérvény az Európai Bizottságnak. A Bizottság maga is vizsgálja a kérelem megalapozottságát, s ha nem talál kivetnivalót, közzéteszi az Európai Unió Hivatalos Lapjának tájékoztatásokat és közleményeket tartalmazó "C" sorozatában. Ekkor már megjelenik az eljárás alatt álló termék a típusának megfelelő adatbázisban (Door, E-Ambrosia, E-Spirit-Drinks).

Ekkor megnyílik az a négy hónapos időtartam, amely alatt bármely más tagországból kifogást lehet benyújtani a kérvénnyel szemben. Minden tagország illetékes minisztériuma közzéteszi honlapján azokat a kérelmeket, amelyekkel

kapcsolatban éppen kifogás emelhető, s a más tagországból érkező kifogások a Bizottságon és az illetékes nemzeti minisztériumon keresztül érkeznek meg a kérelmezőhöz. Kifogás esetén egyeztetési eljárás kezdődik a felek között.

Kifogás híján, illetve az elintézésüket követően az Európai Bizottság dönt az uniós oltalom megadásáról, s döntését közzé is teszi a Hivatalos Lap jogszabályokat tartalmazó L sorozatában. Ezzel az adott termék az Európai Unió teljes területén oltalom alá kerül.

A makói petrezselyemgyökér útja az európai uniós oltalom megszerzéséig

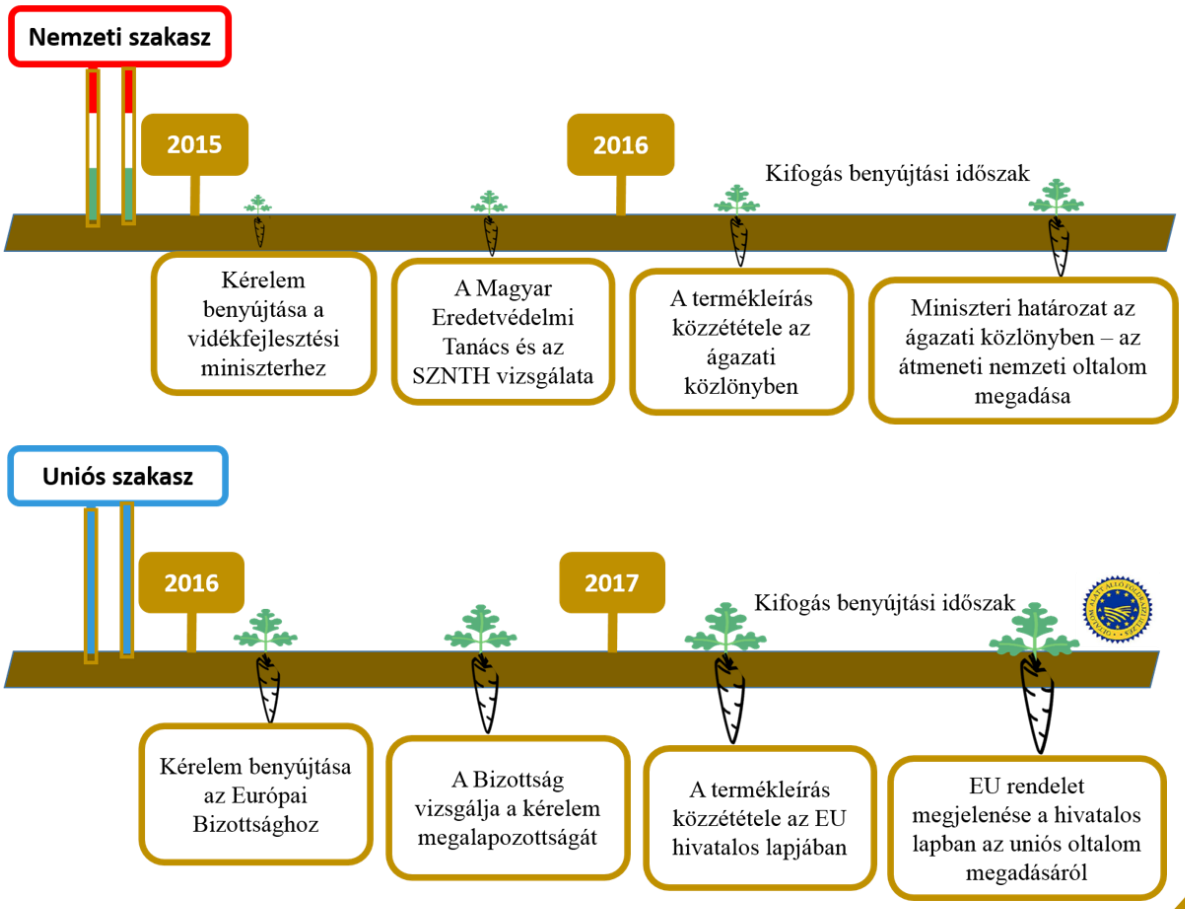

Forrás: Infoszolg

Források:

- 1997. évi XI. törvény a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról
- Agrártermékek eredetvédelme. Infojegyzet, 2018/9. Képviselői Információs Szolgálat
- Földrajziárujelző-oltalom. A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala honlapja
- Földrajzi Árujelzők Program honlapja, Agrárminisztérium
- Tarjányi Petra: A földrajzi árujelzők joga, különös tekintettel az Európai Bíróság gyakorlatára - Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2017/2
- Bobrovszky Jenő Az enyém, a tied és a miénk a szellemi tulajdonban Áttekintés a közkincs és a szellemi magántulajdon egyes összefüggéseiről az Internet tükrében - Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület honlapja

Készítette: Dr. Samu-Nagy Dániel
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486

Az információs jegyzet az országgyűlési képviselők tájékoztatása céljából készült.
A dokumentum az összeállítás elkészültének időpontjában fennálló aktuális helyzetet mutatja be.
Az információs jegyzet szerzői jogvédelem alatt áll.